

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วทั่วทุกภูมิภาคของโลกและคาดว่าจะยังเติบโตต่อไปในอนาคต องค์การสหประชาชาติตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ โดยมีคำขวัญว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลไกสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน : Ecotourism , the key of sustainable development” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) แม้ว่าในปัจจุบันหลายประเทศได้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้น แต่ในประเทศไทยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ซึ่งยังขาดงานวิจัยขั้นพื้นฐานที่จะเป็นข้อมูลในการจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรมขึ้น

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2505 มีพื้นที่ 2,168.64 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตคาบเกี่ยวติดต่อกัน 4 จังหวัด คือ นครราชสีมา นครนายก สระบุรี และปราจีนบุรี เขาใหญ่เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ มีความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพสูง พบพรรณไม้และสัตว์ป่านานาชนิด ตลอดจนมีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงาม จนได้รับสมญาว่าเป็นมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN Heritage) อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีสภาพทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาและชื่นชมความงามทางธรรมชาติหลายรูปแบบ สามารถเดินทางได้สะดวกจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากเดินทางไปท่องเที่ยว และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี

กิจกรรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้ความสนใจ คือการเดินป่า ปัจจุบันเขาใหญ่มีเส้นทางเดินป่าอยู่หลายเส้น แต่เส้นทางที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมไปกันเส้นทางหนึ่ง คือ เส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผักชี มีระยะทางประมาณ 4.7 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเส้นทางที่มีพรรณไม้ป่าหลากหลาย มักจะพบเห็นสัตว์ป่าเป็นจำนวนมากและเดินได้สะดวก กิจกรรมการเดินป่าสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศได้มาก โดยมีผลต่อพฤติกรรม การดำรงชีวิตของสัตว์ป่า การรบกวนพรรณพืช เพิ่มการชะล้างพังทลายของดิน และมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว (Kuniyan and Jain, 2001)

งานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาและวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเดินป่า การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้ชยะเป็นดัชนีหลักที่ชี้วัดผลกระทบ ร่วมกับดัชนีอื่น ได้แก่ การพังทลายของดิน การทำลายพรรณพืช การบุกรุกพื้นที่นอกเขตทางเดิน พฤติกรรมของสัตว์เมื่อพบเห็นนักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมทั้งศึกษาถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมในการศึกษาธรรมชาติในเส้นทางเดินป่าที่ศึกษา ตลอดจนเพิ่มการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความรู้และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสรรพชีวิตในระบบนิเวศ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการให้นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในคุณค่าเห็นความสำคัญของธรรมชาติ ประทับใจ และร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติสามารถดำเนินควบคู่ไปกับการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ให้เกิดขึ้นในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

การศึกษานี้จะนำเอาความรู้และหลักการด้านความหลากหลายทางชีวภาพ นิเวศวิทยา ชีววิทยาการอนุรักษ์ และแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มาประมวลกันเพื่อวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ซึ่งอาจจะมีประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สสำรวจความหลากหลายชนิดของพรรณพืชและสัตว์ป่า บนเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี
2. ศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน บนเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี
3. วางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ขอบเขตของการวิจัย

เก็บข้อมูลภาคสนาม บนเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เดือนละ 3 วัน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2544 – มกราคม 2545 รวมระยะเวลา 12 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถหาแนวทางลดผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี
2. กำหนดมาตรการการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนวงจรชีวิตของสัตว์ป่าและทำลายความหลากหลายของพรรณพืช
3. สามารถกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติในเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี
4. นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. ได้แผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางเดินป่าสำนักงานอุทยาน – หนองผกชี ซึ่งอาจใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป